

Duurzame ontwikkeling als moderne utopie

Ben Dankbaar

Raphael Smals

Geert Vissers

InnoTeP 2023

Wanhoop doet leven?*

- In het licht van de klimaatcrisis is wanhoop op zijn plaats
- Pessimisme is realistisch
- Hoop op een goede afloop is naïef
- Optimisme is gebaseerd op het soort vooruitgangdenken dat ons juist in de problemen heeft gebracht
- Gebrek aan vertrouwen in een goede afloop kan juist tot handelen aanzetten
  - voorbeeld: Extinction Rebellion
- Geen kleine stappen meer; een radicale koerswijziging is noodzakelijk

*Annemarije Hagen, NRC 10 september 2023

Waar hopen we op?

- Ook XR heeft nog de hoop dat een radicale koerswijziging mogelijk is!
- Hoop op wat?
- Duurzame ontwikkeling!
  - Ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie zonder daarmee de mogelijkheden in gevaar te brengen voor toekomstige generaties om ook in hun behoeften te voorzien. (Brundtland Rapport 1987)
- Is dat mogelijk?
- Is het utopisch?

Wat is utopisch?

Thomas More (1516): Utopia

- ou-topos (nergens) of eu-topos (een goede plaats)
- tolerantie tussen religies; zelfs atheïsten worden niet vervolgd
- priesters mogen trouwen en ook vrouwen mogen priester worden
- echtscheiding is toegestaan; gelijke rechten voor mannen en vrouwen
- er is geen werkloosheid
- er is gezondheidszorg voor iedereen en ook euthanasie is toegestaan
- privaat eigendom bestaat niet en dat geldt ook voor privacy
- de wetten zijn simpel en voor iedereen te begrijpen. Daarom zijn er ook geen juristen nodig
- de vorst van het eiland is democratisch voor het leven gekozen, maar kan worden afgezet als hij trekken van tirannie gaat vertonen

Wat is utopisch?

- Francis Bacon (1627): New Atlantis
  - in 'Het Huis van Salomo' wordt systematisch experimenteel onderzoek gedaan, resulterend in kennis die gebruikt wordt voor het welzijn van de bevolking
- Sociale utopieën en technologische utopieën
- Komen samen tijdens de Industriële Revolutie begin 19de eeuw
  - er is genoeg voor iedereen!
- Henri de Saint-Simon, Charles Fourier, Étienne Cabet en Robert Owen
- Door Karl Marx 'utopisten' genoemd
  - niet omdat hun gedachten over een ideale samenleving onrealistisch waren
  - maar omdat ze dachten dat die zonder revolutie gerealiseerd kon worden

Wat is utopisch?

- Kenmerkend voor alle utopieën is dat ze in principe haalbaar lijken
  - anders dan Luilekkerland
- Kenmerkend is ook dat ze weinig aandacht besteden aan menselijke ondeugden
  - hoogmoed, hebzucht, luiheid, jaloezie en machtsmisbruik
  - alleen Thomas More besteedde er aandacht aan
- Bij verschillende communistische experimenten van de 20ste eeuw was dan ook sprake van het scheppen van een 'nieuwe mens'
  - onzelfzuchtig, onbekrompen, rechtvaardig, edelmoedig

Een moderne utopie

- Zo bezien is duurzame ontwikkeling een utopie
  - haalbaar, maar met weinig aandacht voor de machtsvraag en voor menselijke ondeugden
- Een sociale utopie, maar ook een technologische utopie
  - opgesplitst in 17 'sustainable development goals'
  - die zijn uitgewerkt in 169 'targets'
- Een moderne utopie
  - die niet voortvloeit uit veranderingen in de samenleving (More), wetenschap en technologie (Bacon en de utopisten), maar op veranderingen in het natuurlijk leefmilieu van de mens
  - die de mens zelf heeft veroorzaakt

Leren van de oude utopieën

- Utopieën lijken haalbaar
  - maar in de praktijk valt dat tegen
- Een utopie najagen betekent strijden om de macht
  - de macht om regels te bepalen
- Als de macht veroverd is, begint het pas
  - 17 goals en 169 targets invulling geven valt niet mee
- Stappen doen richting utopie is belangrijker dan discussiëren over de utopie
  - De beweging is belangrijker dan het doel
- Maar dan wel graag grote stappen!